

Білецький Андрій Володимирович,
аспірант кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: a.beletskiy17@gmail.com
ORCID 0000-0003-3336-3193

doi: 10.21564/2414–990x.136.93223
УДК 343.9

ДОСВІД УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗАХОДАХ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Викладено результати емпіричного дослідження досвіду участі громадськості у заходах щодо запобігання корупції. Проведене автором анкетування пересічних громадян і учасників громадських антикорупційних організацій засвідчило, що громадяни схильні лише декларувати свої наміри до протидії корупції, в той час як антикорупційна діяльність громадських організацій є більш ефективною.

Ключові слова: громадяни; громадські організації; антикорупційна діяльність громадськості; запобігання корупції.

Белецький А. В., аспірант кафедри кримінології і уголовно-исполнительного права, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: a.beletskiy17@gmail.com ; ORCID 0000-0003-3336-3193

Опыт участия общественности в предотвращении коррупционной преступности в Украине
Изложены результаты эмпирического исследования опыта участия общественности в мероприятиях по предотвращению коррупции. Проведенное автором анкетирование рядовых граждан и участников общественных антикоррупционных организаций показало, что граждане склонны лишь декларировать свои намерения к противодействию коррупции, в то время как антикоррупционная деятельность общественных организаций является более эффективной.

Ключевые слова: граждане; общественные организации; антикоррупционная деятельность общественности; предотвращение коррупции.

Постановка проблеми. У нещодавньому світовому рейтингу сприйняття корупції (Corruption Perception Index – CPI) за 2016 р., який було складено міжнародною неурядовою організацією Transparency International, наша країна посідає 131 місце з 176 можливих. Не один рік триває дискусія в суспільстві, які заходи допоможуть мінімізувати корупцію в Україні. Залучення громадськості

до антикорупційного процесу називається серед доволі ефективних. Однак досі відсутні результативність участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції не досліджувалася.

Метою статті є аналіз показників такої участі. При формулюванні завдань нашого дослідження ми керувались результатом соціологічного опитування Київського міжнародного інституту соціології (далі – КМІС) в 2015 р., в ході якого було з'ясовано, що третина дорослого населення України демонструє готовність відстоювати свої права перед корупціонерами [1]. Аналіз участі громадськості передбачає пошук відповідей на три ключових питання:

1) чи дійсно громадяни протидіють корупції чи тільки декларують свою готовність?

2) наскільки ефективно громадськість протидіє корупції в державі?

3) які складнощі постають перед громадськістю у процесі запобігання корупції?

Дослідження цих питань проводилось за результатами анонімного опитування громадян (1590 респондентів) та експертного опитування співробітників громадських антикорупційних організацій (30 респондентів). Під час вибору організацій-респондентів ми керувались переліком учасників групи антикорупційної реформи, що входить до складу Реанімаційного пакету реформ: Transparency International Україна, Центр протидії корупції, Центр політичних студій та аналітики «Ейдос», Центр політико-правових реформ та Центр демократії та верховенства права. Решта організацій, як-то: Антикорупційний рух, Антикорупційна ініціатива, Антикорупційний штаб, ГО «Свідомі» та Centre UA були обрані шляхом стихійної вибірки. Обидва опитування проводились шляхом анонімного онлайн анкетування.

Анкетування проводилось протягом трьох місяців: з вересня по листопад 2016 р. включно. У ході проведення дослідження було складено дві анкети: одна для громадян, інша для співробітників громадських організацій. У першій анкеті були такі блоки питань: соціальна чуттєвість громадян до корупції; досвід громадян у зіткненні та протидії корупції; сприйняття ефективності антикорупційної діяльності громадськості. Друга анкета включала: сприйняття антикорупційної діяльності пересічних громадян; виконання запобіжних функцій громадськими організаціями; виявлення можливих ризиків у діяльності громадських організаціях.

Виклад основного матеріалу. Як показало вивчення думки громадян щодо соціальної чуттєвості до корупції, третина населення країни вважає, що її рівень у державі є вищим, аніж той, що був напередодні Євромайдану (у 2013 р.) [1]. Такі дані пояснюються невдалими спробами теперішньої влади протидіяти корупції. На думку громадян і громадських експертів, замість цього відбувається імітація активних дій. Дійсно, за останні роки було створено нову систему антикорупційних органів, створюються нові механізми запобігання корупції. Однак всі ці спроби натикаються на спротив влади і цим органом складно повною мірою реалізувати свій потенціал [2].

Аналіз подій 2014 р. у нашій державі доводить, що основною причиною ескалації конфлікту було саме несприйняття населенням корупції. Дані нашого дослідження свідчать, що й сьогодні громадяни засуджують корупцію: про це вказало приблизно 85 % респондентів. Негативне ставлення до цього явища є зрозумілим, оскільки приблизно 2/3 респондентів стикались із випадками корупції у 2016 р. Однак, вивчивши статистику заявницької активності громадян, можна констатувати неоднозначність їх ставлення до проблеми корупції. Відповідно до результатів дослідження, 94 % громадян не звертались до правоохоронних органів із заявою про вчинення кримінального правопорушення, бо вважають, що протидія корупції – справа держави, а не громадян.

Серед основних причин незвернення опитані вже традиційно вказали: переконаність у безрезультативності звернення, небажання брати участь в офіційному розслідуванні та страх перед погрозами з боку корупціонерів. Слід зазначити, що майже кожен п'ятий респондент вважає корупцію ефективним засобом вирішення проблем. Найімовірніше, це пов'язано з особистою участю громадян у корупційних практиках. Майже половина (42,5 %) респондентів самі є ініціаторами корупції (добровільний хабар, використання особистих зв'язків). Водночас громадяни бояться постраждати від корупційних дій (таку загрозу відчують 76,6 % опитаних) [3].

Наше дослідження показало, що громадяни загалом налаштовані давати соціально-очікувані відповіді. Можемо також говорити про існування часового сприйняття вигоди від корупції – громадяни налаштовані отримати певне благо тут і зараз, аніж у перспективі, а корупція, своєю чергою, дозволяє зробити це невідкладно. Дослідник Амстердамського університету Нілс Кьобіс визначає таке явище як «золота можливість» – обставина, коли людині важко втриматись від корупційних дій задля отримання неправомірної вигоди [4].

Важливим аспектом нашого дослідження було вивчення питання щодо ефективності антикорупційних заходів громадськості. Для цього респондентам було запропоновано оцінити участь пересічних громадян та громадськості в цілому у заходах запобігання корупції.

Переважає більшість громадян (76,3 %) вважають свою діяльність з протидії корупції малоєфективною; 20 % респондентів вказують, що їх діяльність є середньоєфективною і лише 3,7 % – високоєфективною. Причини, що заважають громадянам високоєфективно протидіяти корупції, розглянемо нижче. Стурбованість викликає частка респондентів, які у разі порушення їх прав та інтересів будуть неофіційно домовлятися з чиновником, тобто ініціювати корупцію: таких осіб серед опитаних виявилось майже 20 %. Отже, кожен п'ятий респондент відстоює власні права незаконними методами, що підтверджує неоднозначність ставлення громадян до корупції. Серед інших способів захисту власного права вказують: вимогу до чиновника про виконання його службових обов'язків (45 % відповідей); звернення до правоохоронних органів із заявою про вчинення кримінального правопорушення (20 % відповідей); здійснення

контролю за рішеннями відповідних чиновників (10 % відповідей); організація мітингів і пікетів (5 % відповідей).

Дослідження оцінки громадянами діяльності громадськості у заходах протидії корупції в Україні засвідчило, що 52 % людей вважають, що така діяльність дає результат, 48 % же оцінюють її як безрезультативну. Також респонденти вказали найбільш ефективні заходи протидії корупції, серед яких: формування антикорупційної культури населення (66,4 %); публічне оприлюднення інформації про рівень доходів і витрат чиновників (61,2 %); громадський контроль за прийняттям та виконанням управлінських рішень (40,6 %); моніторинг державних закупівель (40,6 %); незалежний громадський контроль за виконанням судових рішень (38,2 %); викривальна діяльність пересічних громадян щодо окремих випадків корупції (35,8 %) (наведені показники перевищують 100%, оскільки респондентам пропонувалося декілька варіантів відповідей). Таким чином, найчастіше громадськість реалізує свої повноваження у таких напрямках запобігання корупції, як: виявлення фактів про корупційні правопорушення; проведення інформаційних компаній щодо запобігання корупції; здійснення громадського контролю щодо дотримання антикорупційного законодавства.

Вивчення думки співробітників громадських антикорупційних організацій щодо участі пересічних громадян у заходах запобігання корупції показало, що останні здебільшого протидіють корупції саме через діяльність громадських організацій (65 % відповідей респондентів). Однак 28 % респондентів підтверджують тезу про незалученість громадян до антикорупційних заходів і лише 7 % вказують, що громадяни дійсно протидіють корупції.

Загалом громадські організації намагаються максимально залучити пересічних громадян до власної діяльності шляхом: надання можливості повідомити/викрити корупційні правопорушення і наступним наданням юридичного захисту таким особам; поширення інформації про позитивні приклади протидії корупції та проведення освітніх тренінгів і семінарів. Водночас представники громадських організацій стверджують, що їм не вистачає підтримки з боку суспільства і нарікають на відсутність єдиного інформаційного центру для зв'язку з громадянами. Звідси випливає висновок про перспективні напрями взаємодії між пересічними громадянами та громадськими антикорупційними організаціями.

При оцінюванні діяльності громадських антикорупційних організацій ми керувались аналізом функцій, які має виконувати громадськість у цьому процесі: контрольна, представницька і функція впливу.

Серед джерел інформації для виявлення фактів корупції представники громадських організацій не надають переваги якомусь конкретному джерелу. Так, 30 % респондентів вказали, що їх організації користуються повідомленнями фізичних осіб-викривальників корупції, 23,3 % опитаних використовують відкриті ресурси та бази даних і лише 6,7 % організацій самостійно провадять розслідування. Можемо констатувати, що моніторинг, як елемент контролю, виконується ефективно, враховуючи ту кількість інформації про корупційні правопорушення, яка виявляється громадськими організаціями. Саме кількість

виявленої інформації під час моніторингу буде своєрідним показником успішності його виконання. Співробітники громадських організацій своєю чергою обирають напрям моніторингу та виявлення інформації як основний вид діяльності їх організацій.

Більшість матеріалів про факти корупції, що надійшли з вищезазначених джерел, є підставою для відкриття кримінальних проваджень правоохоронними органами: про це вказують 75,4 % опитаних. Але у 10,3 % випадках зібрані матеріали залишаються без розгляду. Лише 7,3 % респондентів зазначили, що матеріали, за якими відкриваються кримінальні провадження, лягають в основу винесення обвинувальних вироків (залишкові 7 % належать варіанту відповіді «інше», де респонденти здебільшого вказували по декілька варіантів відповідей). Слід зазначити, що громадські антикорупційні організації наразі більше співпрацюють із НАБУ, яке позиціонується як незалежний антикорупційний орган, тим самим викликаючи більшу довіру у громадськості. Теж саме підтверджують і громадські експерти – реалізація матеріалів щодо фактів корупції залежить від органу, до якого було подано ці матеріали. Насторожує встановлений відсоток винесення обвинувальних вироків (який і вимірює ефективність сигнальної функції) порівняно із відсотком відкриття кримінальних проваджень: за нашими приблизними розрахунками, лише 1 з 24 кримінальних проваджень доходить до суду. На нашу думку, це пов'язано із суперечками, які виникають між провідними антикорупційними органами країни: ГПУ, її структурним підрозділом САП і НАБУ. Здебільшого, вони пов'язані з трьома моментами: 1) реалізація права прокурорів, слідчих і детективів на початок досудового розслідування; 2) визначення підслідності; 3) допустимість здобутої під час досудового розслідування інформації (показань, документів, речей, слідів і знарядь вчинення злочину тощо), що має стати або не стати в судовому процесі доказом вчинення/невчинення злочину конкретною особою (особами) [5].

Не менш важливим напрямком діяльності громадських організацій є взаємодія з населенням у сфері запобігання корупції. Тому відповідні організації мають налагоджувати тісні інформаційні зв'язки з громадянами задля популяризації своєї діяльності. Зараз інформування населення з питань запобігання корупції здійснюється: через веб-сайт організації, шляхом проведення інформаційних заходів (круглих столів, прес-конференцій тощо), шляхом зовнішньої агітації. Громадські організації успішно реалізують свої антикорупційні кампанії, спрямовані на зростання обізнаності про негативні наслідки корупції, що підтверджується рівнем сприйняття та ставленням до корупції.

У рамках виконання представницької функції громадські організації мають відстоювати інтереси територіальних громад, окремих громадян та суспільства в цілому. Це впливає з положень про принцип публічності, які зазначені в Законі України «Про громадські об'єднання». Відповідно до нього, громадські об'єднання мають інформувати громадськість про свої мету (цілі) та діяльність [6]. У ході аналізу проведеного нами дослідження з'ясувалося, що громадські організації не зовсім дотримуються цього важливого принципу, з приводу якого

виникає багато нарікань до влади саме з боку громадських організацій. Зокрема, 40 % респондентів стверджують, що при провадженні своєї діяльності вони на власний розсуд обирають напрям та політику протидії корупції; 33,3 % опитаних вказують на врахування інтересів шляхом обробки й аналізу звернень громадян і 26,7 % – шляхом проведення зустрічей із представниками громади для з'ясування пріоритетних напрямків протидії корупції. Виникає питання, чому громадські організації не враховують думки громади майже у половині випадків? Це може відбуватись через незацікавленість громадян у діяльності громадських антикорупційних організацій, і тому організації вимушені самостійно обирати вектор власної діяльності. Також існує ймовірність розходження реальних цілей діяльності організації та тих цілей, які задекларовані у статуті.

Виходячи з положень Закону України «Про запобігання корупції», взаємодія влади та громадськості в процесі запобігання корупції має розвиватися у трьох напрямках: 1) надання пропозицій органам влади за результатами проведення досліджень/громадської антикорупційної експертизи; 2) надання пропозицій щодо вдосконалення існуючого антикорупційного законодавства; 3) вплив громадських організацій на формування державної антикорупційної політики. Громадськість має право подавати за результатами експертизи нормативно-правових актів пропозиції до відповідних органів влади [7]. Співробітники громадських організацій відзначають, що у 60 % випадків пропозиції з результатами таких досліджень приймаються та враховуються. У 23,3 % – пропозиції приймаються, але про їх (не) врахування не повідомляють. Влада відмовляється прийняти пропозиції у 10 % випадків. Такі відсоткові показники дають змогу зробити висновок, що влада не враховує громадськості науковців в антикорупційній діяльності.

Схожа ситуація складається і щодо пропозицій про вдосконалення антикорупційного законодавства: суб'єкти законодавчої ініціативи (Президент України, Кабінет Міністрів України, народні депутати України) здебільшого позитивно реагують на такі пропозиції, приймають їх, враховують і розглядають у рамках законопроектів (61 %). Однак приблизно одна четверта пропозицій не враховується, що нашоємує на думку про певну незацікавленість влади в таких законодавчих змінах. Серед інших варіантів відповідей респонденти вказали, що пропозиції приймалися і враховувалися лише під тиском суспільства й міжнародної спільноти.

Сьогодні громадськість має цілу низку способів для участі у формуванні і реалізації державної антикорупційної політики: було створено консультативно-дорадчі органи, до складу яких увійшли представники громадськості; громадськість широко взаємодіє з донорами, які надають кошти на впровадження реформ і здатні певним чином тиснути на українську владу тощо. Але половина респондентів переконана, найбільш успішним способом впливу на формування державної антикорупційної політики є коаліції громадських організацій (наприклад такі як «Декларації під контролем», «Ініціатива 11», «Реанімаційний пакет реформ») та організація тиску з боку суспільства на владу.

Участь у роботі консультативно-дорадчих органів, а саме: Національній раді з питань антикорупційної політики при Президентові України, Комітеті Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції, Цільовій команді реформ з антикорупції, на думку 13,3 % опитаних представників громадських організацій, є менш успішним з огляду на складний механізм початку роботи цих нових органів. Звісно, діяльність Комітету з питань запобігання і протидії корупції особливо великих нарікань не викликає, однак Національна рада з питань антикорупційної політики при Президентові України тривалий час не мала затвердженого належним чином складу. Ще одним важелем впливу на формування антикорупційної політики називались тиск західних партнерів і тиск з боку ЗМІ. Відзначимо, що 6,7 % респондентів нарікають на нездатність їх організацій здійснювати вплив на формування антикорупційної політики. Причини такого явища ми розглянемо пізніше.

Нарешті, останнім завданням нашого дослідження було виявити труднощі, з якими стикається громадськість у своїй запобіжній діяльності.

Як уже з'ясувалося раніше, більшість громадян вважають свою антикорупційну діяльність малопродуктивною і ось чому. Найчастіше громадяни нарікають на складність притягнення до кримінальної відповідальності чиновників високого рангу. Як і в минулі роки, дані опитування свідчать про прихильність населення України до жорстких заходів проти корупціонерів, і це стосується як методів протидії корупції в окремих галузях життя, так і подолання цього ганебного явища в суспільстві загалом [1].

Вивчивши думку громадян щодо складнощів, які стають на заваді ефективній діяльності громадськості в сфері протидії корупції, маємо зазначити наступне: окрім відсутності підтримки з боку влади, респонденти вказують і на недосконалість законодавчого закріплення прав і обов'язків громадськості. Значну роль відіграє і бажання активістів заробити на своїй діяльності, а також переслідування особистих та політичних цілей громадськістю. Скандали щодо «грантоїдства» у ЗМІ не вщухають і досі. Час від часу з'являються інформаційні статті про корупційні випадки серед громадських організацій [8]. Зазвичай, представники громадських організацій спростовують цю інформацію, але все ж її перевіркою мають займатись спеціалізовані антикорупційні органи.

Складнощі, з якими зустрічається громадськість у ході антикорупційної діяльності, трансформуються у можливості, які дозволять подальше зростання активності громадськості у процесі запобігання корупції:

- по-перше, 80,6 % громадян вважають, що збільшити участь громадськості зможе реальність покарання корупціонерів, тобто посилення кримінальної репресії;

- по-друге, 48,1 % опитаних вказують, що підвищення законослухняності та формування активної громадянської позиції в населення здатне підвищити ступінь участі в запобіжних заходах. Хоча на думку вчених, вирішальним є формування антикорупційної стійкості – системної властивості особистості, яка полягає у здатності протистояти корупційному тиску і здійснювати вибір між криміналь-

ним та законослухняним способом дії на користь останнього [9], яка своєю чергою замінить існуючу в суспільстві деформовану суспільну свідомість [10, с. 4];

- по-третє, 45,3 % громадян вважають посилення захисту викривачів корупції ваговою умовою, яка дозволить збільшити участь пересічних громадян у антикорупційній діяльності;

- по-четверте, 31,9 % опитаних вказують на важливість законодавчого розширення повноважень громадськості у законодавстві;

- по-п'яте, 24,2 % громадян вважають налагодження взаємозв'язку між громадськістю та органами влади ключовою обставиною, щоб підвищити ефективність діяльності громадськості.

Наведені показники перевищують 100 %, оскільки респондентам пропонувалося декілька варіантів відповідей.

Переважає більшість (73,3 %) представників громадських організацій також вказують, що чимало проблем виникає через зневіру в спроможність правоохоронних органів притягнути корупціонера до відповідальності. Дійсно, у сфері протидії корупції в країні поширена практика звільнення від покарання, а також кримінальної відповідальності, використовуючи недоліки і лазівки антикорупційного законодавства [11, с. 62]. Але зауважимо, що корупцію не можна мінімувати одними лише каральними методами, як це прийнято вважати.

Важливою проблемою є небажання влади залучати громадськість до участі в формуванні державної антикорупційної політики, яке поєднує у собі опір як органів в цілому, так і їх керівників; відсутність політичної волі та одностайності при ухваленні важливих рішень. Однак, як засвідчують дані дослідження, влада здебільшого допускає громадськість до процесу формування політики. Тому виникає певна невідповідність між відповідями респондентів. Думки громадян і учасників громадських організацій щодо недосконалості національного законодавства і слабкої імплементації міжнародних норм загалом збігаються. Серед інших вагомих перешкод називають і брак єдиної інформаційної платформи для зв'язку влади із громадськими організаціями, яка могла б налагодити діалог між цими двома сторонами.

Громадські організації також нарікають на неможливість існування організацій виключно за рахунок власних коштів – вони здійснюють свою діяльність переважно за кошти національних та міжнародних донорів. Говорять і про погрози з боку корупціонерів, які інколи використовують правоохоронні органи для втручання в діяльність відповідних громадських організацій (відомий випадок, коли Генеральна прокуратура України відкрила кримінальне провадження проти Центру протидії корупції, зокрема, проти його голови Віталія Шабуніна [12]).

Слід зазначити, що некваліфіковані кадри серед співробітників громадських організацій, недобросовісність деяких членів та/або керівництва громадської організації і залежність від приватних інвесторів майже не розглядається як ризик з боку керівництва громадських організацій. Однак переслідування політичних та особистих цілей, бажання заробити на власній діяльності, на думку пересічних громадян, стає на заваді антикорупційній діяльності громадськості.

Тому ми вирішили з'ясувати, звідки фінансуються громадські організації, як вони звітують про використані кошти та чи працюють в організаціях колишні представники влади, правоохоронних органів.

Нами встановлено, що здебільшого громадські організації фінансуються за рахунок внесків їх членів (56,7 % відповідей) та донорської допомоги (36,7 % відповідей). Однак 6,7 % співробітників стверджують, що й бізнес причетний до фінансової підтримки громадських організацій. Тут вбачається певна заангажованість керівників окремих організацій. Звіти щодо використання наданих коштів громадські організації виставляють на власному веб-сайті, подають донорам або ж фіскальним органам. Але окремі респонденти відповіли, що організація взагалі не звітує про використані фінансові надходження. Тобто представники громадських організацій публічно не звітують за своїми зобов'язаннями щодо отриманих коштів, а це є одним із проявів корупції всередині таких організацій. Громадські експерти погоджуються з думкою про існування організацій, які тільки пишуть звіти, а насправді займаються конвертацією коштів, фактично подаючи фальсифіковану документацію до відповідних донорів/фіскальних органів [13].

Одним із ризиків діяльності громадських організацій визнається існування певного впливу на цю діяльність. З'ясувавши кількість колишніх представників влади та/або правоохоронних органів у складі громадської організації, можна зробити висновок про існування такого ризику. У 90 % випадках ми отримали відповідь «так» на запитання «Чи працюють у Організації колишні співробітники правоохоронних органів, працівники органів влади?».

Висновки. Аналіз отриманих даних дослідження уможливорює такі висновки. У суспільстві і державі існують завищені очікування щодо залучення громадян до заходів запобігання корупції. Як правило, громадяни лише заявляють про свої наміри протидіяти корупції, але утримуються при цьому від активних дій, пояснюючи це відсутністю бажання втручатись в антикорупційну діяльність держави. Громадяни виявляють бажання лише пасивно чи опосередковано сприяти запобіжній діяльності інших суб'єктів. Отже, громадян навряд чи можна розглядати як окремих суб'єктів запобігання корупції. Лише об'єднавшись у громадські організації, діючи, таким чином, як колективний суб'єкт, вони здатні розширити власні можливості у процесі запобігання корупції. Тож варто розглянути способи зміни форм участі громадськості у заходах щодо запобігання корупції.

Заходи запобігання корупції, що передбачені антикорупційним законодавством, переважно виконуються громадськістю повною мірою. Найбільш ефективними напрямками є моніторинг інформації, повідомлення про корупційні правопорушення, інформування населення та вплив на владу щодо проведення реформ у сфері запобігання корупції. Вважаємо, що ці заходи є базовими у діяльності кожної громадської організації.

Серед перешкод, що заважають громадськості ефективно впроваджувати процес запобігання корупції в державі, називаються опір влади і відсутність

з нею взаєморозуміння, недовіра до представників правоохоронних органів та недосконалість законодавства (зокрема, відсутність більш широких повноважень громадськості, недостатня захищеність викривачів корупції). Подальші дослідження слід спрямувати на пошук способів дебюрократизації в державі, щоб громадяни могли економити час і ресурси, не вдаючись до корупційних дій.

Список літератури:

1. Результати дослідження «Стан корупції в Україні» для проекту UNITER [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uniter.org.ua/ukr/press/uniter-project-anti-corruption-perception-survey-2015.html>.
2. Фасад антикорупційної реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://m.tyzhden.ua/publication/169567>.
3. Громадяни України про безпеку: особисту, національну та її складові. Результати загальнонаціонального соціологічного дослідження Центру Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://razumkov.org.ua/ukr/upload/1475664745_file.pdf.
4. When a «Golden Opportunity» to Bribe Arises, It's Hard to Pass Up. [Electronic resource]. Access mode : <http://www.psychologicalscience.org/news/releases/when-a-golden-opportunity-to-bribe-arises-its-hard-to-pass-up.html#.WlKW5X940fl>.
5. Досудове розслідування корупційних злочинів: прокуратура і НАБУ – протистояння чи співробітництво? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/internal/dosudove-rozsliduvannya-korupciynih-zlochyniv-prokuratura-i-nabu-protistoyannya-chi-spivrobitnictvo-notatki-storonного-na-storinkah-konstituciyi-i-zakoniv-ta-pro-praktiku-yih-zastosuvannya-v-ukrayini-.html>.
6. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 2572-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1. – Ст. 1.
7. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
8. Донори ЦПК: про що бреше Віталій Шабунін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://1news.com.ua/actualne/donori-tspk-pro-shho-breshe-vitaliy-shabunin.html>.
9. Філіппов С. О. Антикорупційна стійкість особистості / С. О. Філіппов // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні та психологічні науки. – 2014. – № 4. – С. 503–511.
10. Головкін Б. М. Причинність у системі детермінації злочинності / Б. М. Головкін // Теорія і практика правознавства. – 2014. – № 1. – Режим доступу : <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/63091/58500>.
11. Головкін Б. М. Антикорупційний менеджмент у митній справі / Б. М. Головкін // Фіскальна політика в Україні в кримінально-правовому вимірі : зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Фіскальна політика в Україні в кримінально-правовому вимірі», 26 квіт. 2016 р. – Вінниця, 2016. – С. 60–65.
12. Генпрокуратура переходить у наступ на своїх критиків? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dw.com/p/1ITLF>.
13. Експертне опитування: що ви думаєте про корупцію у середовищі українських ОГС? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gurt.org.ua/news/recent/35786/bull/>.

References:

1. Rezul'taty doslidzhennia «Stan koruptsii v Ukraini» dlia proektu UNITER [The results of the study «Corruption in Ukraine» for the project UNITER]. *uniter.org.ua*. Retrieved from: <http://www.uniter.org.ua/ukr/press/uniter-project-anti-corruption-perception-survey-2015.html> [in Ukrainian].
2. Fasad antykoruptsijnoi reform [The facade of anti-corruption reform]. *m.tyzhden.ua*. Retrieved from: <http://m.tyzhden.ua/publication/169567> [in Ukrainian].

3. Hromadiany Ukrainy pro bezpeku: osobystu, natsional'nu ta ii skladovi. Rezultaty zahal'nonatsional'noho sotsiolohichnoho doslidzhennia Tsentru Razumkova [Ukraine citizens about security: personal, national and its components. The results of nation-wide poll by the Razumkov Centre]. *razumkov.org.ua*. Retrieved from: http://razumkov.org.ua/ukr/upload/1475664745_file.pdf [in Ukrainian].

4. When a «Golden Opportunity» to Bribe Arises, It's Hard to Pass Up. *psychologicalscience.org*. Retrieved from: <http://www.psychologicalscience.org/news/releases/when-a-golden-opportunity-to-bribe-arises-its-hard-to-pass-up.html#.WlW5X940fl>.

5. Dosudove rozsliduvannia koruptsijnykh zlochyniv: prokuratura i NABU – protystoiannia chy spivrobitnytstvo? [Pretrial investigation of corruption crimes: the prosecutor's office and NABU – confrontation or cooperation?]. *gazeta.dt.ua*. Retrieved from: <http://gazeta.dt.ua/internal/dosudove-rozsliduvannya-koruptsiynih-zlochyniv-prokuratura-i-nabu-protistoyannya-chi-spivrobitnictvo-notatki-storonogo-nastorinkah-konstituciyi-i-zakoniv-ta-pro-praktiku-yih-zastosuvannya-v-ukrayini-.html> [in Ukrainian].

6. Pro hromads'ki ob'iednannia [On public associations]: Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 №2572-VI. (2013). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1, art. 1 [in Ukrainian].

7. Pro zapobihannia koruptsii [On Prevention Corruption]: Zakon vid 14.10.2014 №1700-VII. (2014). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 49. art. 2056 [in Ukrainian].

8. Donory TsPK: pro scho breshe Vitaliy Shabunin [Donors of the Center for Combating Corruption: what Vitaliy Shabunin is lying about]. *1news.com.ua*. Retrieved from: <http://1news.com.ua/actualne/donori-tspk-pro-shho-breshe-vitaliy-shabunin.html> [in Ukrainian].

9. Filippov, S.O. (2014). Antykoruptsijna stikist' osobystosti [The individual anti-corruption resistance]. Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Ser. : Pedagogichni ta psykholohichni nauky. Proceedings of the National Academy of State Border Service of Ukraine. Avg. : Pedagogical and Psychological Science, 4, 503-511 [in Ukrainian].

10. Holovkin, B.M. (2014). Prychynnist' u systemi determinatsii zlochynnosti [Causality in the system of crime determination]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva : elektron. nauk. fakh. vyd. – Theory and Practice of Law: Electronic scientific specialized edition*, 1. Retrieved from: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/63091/58500>. [in Ukrainian].

11. Holovkin, B.M. (2016). Antykoruptsijnyj menedzhment u mytnij spravi [Anticorruption management in customs]. Proceedings from the Fiscal policy in Ukraine in the criminal law dimension' 16: Fiskal'na polityka v Ukraini v kryminal'no-pravovomu vymiri (26 kvitnya 2016 roky), 60–65. Vinnytsia [in Ukrainian].

12. Henprokuratura perekhodyt' u nastup na svoikh krytykiv? [The Prosecutor General's Office goes on the offensive to its critics?]. Retrieved from: <http://dw.com/p/1ITLF> [in Ukrainian].

13. Ekspertne opytuvannia: scho vy dumaiete pro koruptsiu u seredovyschi ukrains'kykh OHS? [Expert poll: what do you think about corruption among Ukrainian CSOs?]. *gurt.org.ua*. Retrieved from: <http://gurt.org.ua/news/recent/35786/bull/> [in Ukrainian].

Biletskyi A. V., Postgraduate Student of Criminology and Penitentiary Law, Yaroslav Mudryi National Law University.
e-mail: a.beletskiy17@gmail.com ; ORCID 0000-0003-3336-3193

The experience of public participation in the prevention of corruption in Ukraine

The article presents the results of empirical research experience of public participation in efforts to prevent corruption. The survey was conducted among ordinary citizens and members of the public anti-corruption organizations. It is stated that citizens are willing to passively or indirectly contribute to the preventive activity of other anti-corruption subjects. At the same time, corruption prevention measures provided for anti-corruption legislation are fully executed by public organizations. Resistance and lack of understanding with the government, distrust of law enforcement officials and the imperfection of the legislation are the obstacles that hinder the public to effectively counter corruption in the state.

Keywords: citizens; NGOs; anti-corruption activities of the public; preventing corruption.

Надійшла до редколегії 17.02.2017 р.